

снують і співпрацюють різні форми господарювання – приватні, державні й кооперативні підприємства та установи. Вони можуть мати на меті різні цілі й становити два суспільних сектори – підприємницький і некомерційний.

Отримано 10.06.2002

УДК 338.242.4

М.В.КУРКІН, канд. екон. наук, канд. юрид. наук

Харківський державний економічний університет

ПРОБЛЕМИ СПРЯМОВАНOSTІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ

Узагальнюється комплекс проблем, пов'язаних з необхідністю перегляду інвестиційної політики як невід'ємної складової економічної політики держави в напрямку її спрямування на забезпечення економічного зростання виробничої сфери. Зроблено висновок, що основу забезпечення адекватності державних заходів завданням забезпечення зростання виробництва і соціальної сфери повинна скласти зростаюча роль державного регулювання і його інтеграція з ринком.

Успішне продовження ринкового реформування вітчизняної економіки з одночасним посиленням його соціальної спрямованості великою мірою залежить від вирішення проблем інвестування як джерела економічного зростання. Проте в Україні триває інвестиційна криза, яка є слідством і складовою загальної структурної кризи, а основним проявом має скорочення інвестиційних можливостей держави, підприємств і населення. Зменшення обсягів капіталовкладень спостерігається по всіх джерелах інвестування і фактично зведено до мінімуму. Це стосується бюджетного асигнування; валових доходів підприємств в тій їх частині, що призначається до капіталізації, а саме прибутку та коштів амортизаційних фондів; обмежених іноземних інвестицій, які до того ж надаються із занадто значною кількістю умов з боку закордонних інвесторів; доходів населення, недостатніх навіть на забезпечення поточного споживання.

Фактично не сформована інфраструктура інвестиційної діяльності, особливо її інформаційна складова. На стадії становлення знаходяться фінансовий, кредитний і фондовий ринки, що є індикаторами кон'юнктури ефективності спрямування капіталовкладень.

Здійснення приватизаційних процесів само по собі не створило мотивацій виробничого інвестування. Тому сучасне значення залучення інвестиційних вкладень дорівнює приватизації, що є тією основою, на якій повинні були б формуватися мотивації економічного розвитку.

Актуальність проблеми, з одного боку, загострюється зношеністю виробничого апарату, що посилюється і не тільки не дозволяє виробляти сучасну продукцію, яка є конкурентоспроможною і користується попитом, а й загрожує збільшенням технологічних аварій. З другого, — завданнями технологічного оновлення виробничої бази, без якого вітчизняна економіка не зможе гармонійно і рівноправно увійти у світогосподарські глобалізаційні процеси.

Поряд з цим як на макро-, так і на мікрорівні джерела істотних капіталовкладень фактично вичерпані й не відтворюються, цілий ряд чинників протидіє мотиваціям — це і перенасиченість товарних ринків, недостатня ємність платоспроможного попиту, втрата довіри дрібних капіталовкладників і фізичних осіб у будь-якій ефективності й доцільності заощадження коштів. До того ж зіставлення офіційних даних про обсяги заощаджень населення із зростанням цін споживчого ринку, без втрати довіри до різного роду інвестиційних інститутів, показує вкрай обмежені інвестиційні можливості громадян. Таким чином, матеріальне забезпечення змісту інвестиційної політики вкрай недостатнє для вирішення тих завдань, які поставлені економічною політикою держави.

Разом з тим очевидно, що відсутність реального економічного зростання не дозволяє збільшувати доходи, а низькі доходи не формують платоспроможний попит. Інакше кажучи, відсутність доходів знижує попит і не забезпечує зростання економіки за рахунок інвестицій.

Процеси ринкового реформування підтвердили безперспективність прямого перенесення закордонного досвіду. Глибина, тривалість і серйозність спаду виробництва, наростання необоротних змін у соціальній і демографічній ситуації не дають змоги сподіватися на те, що економіка сама по собі зможе в найближчому майбутньому повернутися до стійкого зростання і забезпечити матеріальну базу соціального розвитку. Такий стан справ підтверджує необхідність розробки нової інвестиційної політики, що виходила б з реального стану національного господарства. Розробка основних положень цієї політики повинна виходити з реального стану справ у виробничій та соціальній сферах, а саме наявності застарілих технологій, соціальної та політичної нестабільності та ін., а не містити одні тільки гасла і не обґрунтовані як науково, так і ресурсно завдання. Така політика повинна визнати виробниче інвестування як стратегічний напрямок діяльності держави і враховувати очевидну необхідність створення інституціональної інфраструктури інвестиційної діяльності, тобто передбачити створення спеціальних інституційних структур, які б займалися зниженням невизна-

ченості економічної ситуації, забезпеченням взаємодії агентів інвестиційного ринку, для чого наукове обґрунтування її основних положень повинно базуватися на інституціональних підходах до удосконалення державного регулювання економіки.

Істотний спад обсягів реальних капіталовкладень, що має місце протягом років ринкового реформування, свідчить про реально не завершену ринкову реструктуризацію національного господарства на всіх його рівнях і у всіх сферах та відсутність мотивації відповідних дій. Практично за весь трансформаційний період вкладення переважно спрямовувалися в сферу обігу, рівень прибутковості цінних паперів істотно перевищував рентабельність матеріальної сфери виробництва, збільшувався фіктивний капітал. Стан виробничої сфери ускладнювався істотним звуженням ринків збуту внаслідок товарної експансії імпортною продукцією на вітчизняних ринках. Цьому сприяли психологічна схильність споживачів до купівлі товарів іноземного виробництва і політика протекціонізму по відношенню до імпорту.

Такий стан справ додатково свідчить про гальмування економічного розвитку на шляху ринкових реформ, підтверджує відсутність єдиної науково обґрунтованої концепції такого реформування, невід'ємною складовою якої повинні бути заходи щодо формування мотивації збільшення основного капіталу у власників приватного сектора економіки. Слід зазначити, що особливо вагомі прорахунки в цьому зв'язку були допущені щодо тих галузей і підприємств, які є стратегічними як для збереження та забезпечення умов зростання економічного потенціалу національного виробництва, так і відносно завдань рівноправної участі України у світогосподарських процесах глобалізації. Відсутність державної підтримки в ресурсному забезпеченні цих галузей фактично поставила під загрозу потужний науково-технічний і кадровий потенціал, який є основою для створення перспективних технологій, здатний виробляти таку продукцію, яка є не тільки конкурентоспроможною на світових ринках високотехнологічних продуктів, а й не подекуди не має аналогів у світі.

Проте потребують зміни не тільки стратегія і тактика економічного реформування, насамперед в напрямку інституціональної підтримки інвестиційної діяльності, а й розробка стратегії та механізмів залучення окремих джерел капіталовкладень.

Економічна наука так і не змогла запропонувати наукове підґрунтя інвестиційної політики, адекватної завданням зміни відносин власності і формування мотивації розвитку об'єктів цієї власності, розробити оптимальні форми капіталовкладень у розширення масштабів виробництва за умови його науково-технологічного розвитку. Розроб-

ка інвестиційної політики стосовно оцінки нової ситуації у забезпеченні зростання виробництва і соціальної сфери повинна виходити із зростаючої ролі державного регулювання і його інтеграції з ринком.

Основні труднощі в подоланні негативних наслідків інвестиційної кризи полягають в обмежених можливостях внутрішніх державних нагромаджень і нездатності держави здійснювати оптимальну інвестиційну політику.

Активна інвестиційна політика має забезпечувати позитивну динаміку економічного зростання, що і є основним критерієм її успішності. Але високі темпи розвитку потребують більших інвестиційних витрат. У зв'язку з цим, не вдаючись у подробиці, доцільно зауважити, що пропонована оцінка ефективності інвестиційної політики за допомогою акселератора не завжди адекватно відображає динаміку капіталовкладень. Особливо складною проблемою як економічної науки, так і практики господарювання є визначення якісної сторони як інвестиційної політики, так і інвестиційної діяльності. Таке визначення повинно оцінюватися за якісними показниками результатів економічного зростання, причому як у виробничій, так і в соціальній сферах.

Динаміку інвестицій визначає комплекс реальних чинників, основними серед яких є розміри основного капіталу, реальна ставка позичкового відсотка, рівень податків, очікувана норма підприємницького доходу або чистого прибутку, економічні чекання, динаміка сукупного доходу. Вплив цих чинників разом з наявністю і доступністю джерел інвестування формує загальну інвестиційну динаміку. Сприятлива комбінація чинників і особливо зростання підприємницького прибутку та сукупного доходу обумовлює збільшення інвестицій.

Отримано 06.09.2002

УДК 334.72

О.П.БАХТИР

Обласне виробниче об'єднання теплових мереж "Харківтеплоенерго"

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СПОСІБ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВАМ

Розглядається реструктуризація підприємств як спосіб запобігання банкрутствам, пропонується методика її проведення.

Причиною того, що значна частина машинобудівних підприємств опинилась на межі банкрутств, є не тільки макроекономічна політика, але і неадекватні дії самих підприємств. Зміна господарської системи неминує вимагати перегляду основ господарювання та управління на